

їхніми правилами, а еліта вже не може щось змінити, оскільки інтелектуальний запас вичерпано.

Лютнева революція 1917 року відбулась наприкінці 2004-го. Чим скоріше відбудеться «Жовтнева революція», тим більше шансів має Україна нарешті стати суб'єктом світової політики та значною фігурою на Великій шахівниці політичного світу.

Список використаної літератури

1. Курас І.Ф. Торжество пролетарского интернационализма и крах мелкобуржуазных партий на Украине. – К. : Наук. думка, 1978. – 315 с.
Стаття надійшла до редакції 17.09.2011 р.

Y. V. Ryabinin

COMPARATIVE ANALYSIS OF POLITICAL PARTIES IN UKRAINE IN 1917 AND 2011 IN THE LIGHT OF THE FUNDAMENTAL MONOGRAPH BY I.F.KURAS

The comparative analysis of political situation in Ukraine in the revolutionary period of 1917 and contemporary stage of the state development is conducted, besides the author carries out the historical and politological parallels between Ukraine of the XX and XXI centuries. The comparison is based on the monograph by the outstanding Ukrainian scientist I.F.Kuras «Triumph of working class internationalism and the collapse of the small bourgeois parties in Ukraine».

Keys words: political parties, revolution, domestic policy, political elite.

УДК 34(477):002:327

О. І. Стадніченко

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Обґрунтовано положення про особливу роль інформаційної безпеки в нових геополітичних умовах, проаналізовано сучасний інформаційний простір України, визначено проблеми правового забезпечення національної інформаційної безпеки в системі міжнародних інформаційних впливів, а також окреслено пріоритетні напрями розвитку національної інформаційної безпеки.

Ключові слова: інформаційна безпека, національна безпека, міжнародний інформаційний вплив.

Розвиток України як незалежної, суверенної держави, становлення її в ролі нового актора в системі міжнародних відносин зумовлює необхідність принципового оновлення системи забезпечення державної інформаційної безпеки. Адже входження держави у світове інформаційне співтовариство, впровадження сучасних інформаційних технологій у всі сфери життя сприяє підвищенню ризиків витоку інформації, можливості її блокування, викривлення, несанкціонованого втручання в роботу інформаційних систем тощо. У широкому розумінні інформаційна безпека держави включає такі проблеми, як протистояння культурній експансії з боку інших країн, впливу недоброякісної, недостовірної та хибної інформації (dezінформації) на життєво важливі інтереси, а також збереження національної та мовної самобутності тощо. Інформаційний простір, технології, ресурси та інфраструктура значною мірою впливають на рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку країни.

В Україні протягом останніх років реалізовано комплекс заходів щодо розвитку системи забезпечення державної інформаційної безпеки, триває формування

нормативно-правової бази, здійснюється робота зі створення механізмів її практичної реалізації. Зокрема, Конституція України (ст.17) ставить забезпечення інформаційної безпеки держави в один ряд із захистом суверенітету, територіальної цілісності країни та її економічної безпеки.

Доктрина інформаційної безпеки України як життєво важливі інформаційні інтереси окремо виділяє інтереси особи, суспільства та держави. Зазначимо, що позиція українського законодавця в цьому питанні цілком відповідає стандартам міжнародної спільноти, де виокремлюються такі аспекти інформаційної безпеки, як інформаційно-технічний («захист глобальної інфраструктури»), інформаційно-психологічний («захист суспільної свідомості світової спільноти») та інформаційна безпека у сфері прав та свобод («захист міжнародної інфосфери») [1].

Щодо особи: життєво важливими інформаційними інтересами є забезпечення конституційних прав і свобод на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, недопущення несанкціонованого втручання у зміст, процеси обробки, передачі та використання персональних даних, захищеність від негативного інформаційно-психологічного впливу тощо. Поділ суспільства на тих, хто має доступ до інформації та її трактування, вміє працювати в новому інформаційному оточенні та тих, хто не має цих (тепер уже життєво необхідних) навичок знову ж таки збільшує можливості маніпуляцій. Таким чином, проблеми інформаційної безпеки є надзвичайно багатоаспектними і можна прогнозувати, що у в результаті подальшого удосконалення інформаційної зброї засоби тиску на окремих політичних і громадських діячів можуть досягти якісно нового рівня. Замість колишнього місцевого і національного виокремлення і самовизначення ми маємо універсальну взаємозалежність націй. І як у матеріальному, так і в інтелектуальному виробництві національна звуженість мислення дедалі більше унеможливується [2].

В даному аспекті і виявляється неефективність існуючої системи захисту, обробки й використання накопиченого в Україні інформаційного ресурсу, що керується застарілими нормами та принципами. Україна ще значно відстає від розвинених країн у галузі не тільки інформаційних технологій, а й наукового та ефективного законодавчого забезпечення вже існуючих інформаційних відносин та інформаційної безпеки. Так, відповідно до ст.30 Закону України «Про інформацію» вона в межах конфіденційності ділиться на державну або недержавну, закріплюються умови поширення недержавної інформації з обмеженим доступом без згоди її власника у випадку, якщо ця інформація є суспільно значимою. Водночас поняття «суспільно значима інформація» законодавець не розкриває, що дає широкі можливості для зловживань. Нерідко владні установи фактично безпідставно відмовляють у наданні інформації, відносячи її до інформації з обмеженим доступом, а також неправомірно застосовуються грифи обмеження доступу до інформації «опублікуванню не підлягає», «не для друку», «для службового користування» (причому масштаби застосування цих обмежувальних грифів, порівняно з європейською практикою, досить великі) [3].

Як життєвоважливі суспільні інтереси доктрина інформаційної безпеки України визначає: збереження і примноження духовних, культурних і моральних цінностей українського народу, забезпечення суспільно-політичної стабільності, міжетнічної та міжконфесійної злагоди, формування і розвиток демократичних інститутів громадянського суспільства тощо. Відомо, що через маніпулювання інформацією (дезінформація, викривлення інформації), безпідставне обмеження доступу до інформаційних ресурсів, руйнування інформаційного простору чи його використання в антидержавних інтересах можна паралізувати діяльність державної управлінської структури [4]. Нині на державному рівні активно функціонують концепції інформаційного протиборства в усіх провідних державах. Зокрема, Концепцію

інформаційної війни США 1999 року покладено в основу розроблення аналогічної концепції Об'єднаних Збройних Сил НАТО. Подібні структури для організації та проведення інформаційно-психологічного впливу динамічно розвивають і суміжні з Україною держави – Росія, Туреччина, Румунія, Польща. На сьогодні, за даними американських експертів, більше 20 країн планують і здійснюють різноманітні інформаційні операції, витрачаючи при цьому близько 120 млрд.дол. на рік [5].

Слід також зважати на небезпеки «тоталітарного інформаційного суспільства», які дають можливість контролю за операціями в електронних мережах, банках, впливу на засоби масової інформації тощо. Держава повинна не допустити монополізації ЗМІ, електронних мереж, провайдерів послуг зв'язку, а також законодавчо захищати банківську і комерційну таємницю. Активна владна позиція у «позитивному впливі» на інформаційний ринок дозволить ефективно донести до населення її позицію, і разом з тим не пригнічуватиме можливостей національних виробників інформаційного, аналітичного і творчого продукту в їх змаганні з колегами – конкурентами з інших країн. Завданнями державної влади в Україні є створення дієвої та прозорої системи громадського контролю за діяльністю органів державної влади, поліпшення взаємодії органів державної влади з громадськими організаціями у сфері боротьби з проявами обмеження конституційних прав і свобод людини та маніпулювання масовою свідомістю, а також формування та реалізація державної політики національного духовного та культурного відродження українського народу тощо.

Європейський досвід управління новими потенційними інформаційними загрозами засвідчує наступні кроки Європейського Союзу: по-перше, розробляються плани дій шляхом прийняття необхідного інформаційного законодавства, по-друге, створюються відповідні інституційні механізми (а саме: Європейська Рада, Європейська Комісія, Генеральний Директорат з освіти і культури та ін.), та по-третє, створюються спеціальні міжнародні структури (Генеральний Директорат з інформаційного суспільства, Форум інформаційного суспільства ЄС) тощо. Міжнародне співтовариство визнає, що протиборство між країнами нині здійснюється переважно з використанням інформаційної зброї, що зумовлює інформаційний характер загроз та небезпек, тому увага до інформаційної складової національної безпеки кожної держави особливо актуалізується.

Розбудова інформаційної складової вітчизняної політики національної безпеки також потребує нових підходів і вимірів, і якщо цим зневажати, то значних успіхів досягти буде досить важко (адже економіка інформаційного суспільства значною мірою орієнтована на виробництво продуктів інформаційної та інтелектуальної діяльності, пов'язаної з виробництвом нових видів інформації та знань, наданням їм форми, зручної для використання іншими людьми, і продажем цих продуктів та інформаційних послуг). Наслідком буде поступове формування нових стандартів життя в Україні і в інформаційному вимірі.

Щодо життєвоважливих інтересів держави в сфері інформаційної безпеки, то, згідно вітчизняної доктрини, це: недопущення інформаційної залежності та інформаційної блокади України, інформаційної експансії з боку інших держав та міжнародних структур; ефективна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства при формуванні державної політики в інформаційній сфері; побудова та розвиток інформаційного суспільства; забезпечення економічного та науково-технологічного розвитку України; формування позитивного іміджу України; інтеграція України у світовий інформаційний простір [6].

Особливу увагу приділено в законодавстві поняттю «інформаційний суверенітет держави» – це здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації з-поза меж держави з метою додержання законів України, прав і свобод

громадян, гарантування державної національної безпеки. Основою інформаційного суверенітету України є національні інформаційні ресурси, до яких відносять всю належну їй інформацію незалежно від змісту, форм, часу й місця створення. Інформаційний суверенітет України забезпечується: виключним правом власності України на інформаційні ресурси, що формуються за рахунок коштів державного бюджету; створенням національних систем інформації; установленням режиму доступу інших держав до інформаційних ресурсів України; використанням інформаційних ресурсів на основі рівноправного співробітництва з іншими державами [7].

Отже, для досягнення своїх цілей будь-яка держава намагається захищати свої інтереси в інформаційному просторі і відповідно використовувати засоби інформації. Одним з таких засобів є вплив держави на мас-медіа через пряму чи опосередковану цензуру, заходи пропаганди і контрпропаганди. Водночас наголосимо, що загальносвітовою тенденцією в наш час є неухильне зниження ефективності заборонних і обмежувальних заходів, відтак обмежувальними заходами можна досягти одного – збідніння національної складової інформаційного поля. На думку спеціалістів, це лише шкодитиме інформаційній безпеці держави, оскільки на місці витісненого національного продукту з'явиться закордонний, який може бути спрямований проти інтересів держави чи суспільства.

За таких умов найбільш ефективною для держави є стратегія активного учасника на інформаційному ринку – виробництва власного продукту, просування його на ринку, – а також захист і підготовка «споживачів» до сприйняття інформації (через особливості вітчизняної освіти, рекламні і пропагандистські кампанії, створення національних героїв та кумирів і зразків культурної поведінки тощо). Втім, українська держава в силу специфічних причин – обмеженості бюджетних ресурсів і неефективності використання чиновників у якості виробників творчого продукту – нині не в змозі конкурувати з приватним сектором і громадянським суспільством, які здатні запропонувати вищу ціну за інформаційні послуги (бізнес) і творчий потенціал (громадянське суспільство).

Організація інформаційної безпеки України є, безперечно, складним, системним та багаторівневим феноменом, на стан, динаміку й перспективи розвитку якого безпосередньо впливають: політична обстановка у світі, наявність потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз, стан і рівень інформаційно-комунікаційного розвитку країни, внутрішньополітична ситуація. Нормативно-правове регулювання інформаційної безпеки в Україні де-юре відповідає міжнародним і європейським стандартам у цій сфері. Чітко простежується кількісний пріоритет правових актів, спрямованих на врегулювання інформаційно-технічної безпеки щодо інформаційно-психологічної та інформаційної безпеки у сфері прав та свобод. Водночас значним недоліком нормативно-правового регулювання інформаційної безпеки України є розпорошення його у численних нормативно-правових актах різної юридичної сили, є неузгодженість нормативно-правових актів як між собою, так і з чинною Конституцією. Характерною рисою національного інформаційного законодавства є також декларативність значного масиву норм без указівок на шляхи їх реалізації (внаслідок чого спостерігається низький рівень реалізації норм права, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення інформаційної безпеки). Крім того, наявність численних бланкетних чи відсильних норм права, багатьох абстрактних, суб'єктивних понять, що потребують офіційного тлумачення та чіткого визначення, а також відсутність однозначного закріплення фундаментальних, базових дефініцій є на сьогодні джерелами загроз інформаційній безпеці України [8].

Фахівці наголошують, що стан захищеності інформаційної безпеки України на

сьогодні далеко не повною мірою задовольняє потреби суспільства та держави А. Грамші зазначає, що державні установи є лише периметром оборони суспільства від інформаційної інтервенції ззовні. Ефективна «позиційна» оборона можлива лише у разі, якщо у суспільстві існує розвинена власна інформаційна галузь: існують власні інформаційні, аналітичні, культурні, інші творчі продукти, які успішно конкурують із зовнішніми [9]. Також нагадаємо про відсутність організаційної системи розроблення і реалізації єдиної державної політики в галузі забезпечення державної безпеки, нерозуміння інформаційної боротьби як механізму протидії агресії, недостатня розвиненість науково-методичної бази забезпечення інформаційної безпеки, стратегії і тактики ведення інформаційної боротьби, відсутність підготовки фахівців з комплексним баченням проблем інформаційної безпеки країни.

За подібних умов держава не спроможна протистояти вже наявному і прогнозованому інформаційно-психологічному впливові з боку інших країн та ефективно забезпечувати загальнодержавні національні інтереси. Доцільно посилити роль Ради національної безпеки та оборони України як головного координаційного органу у сфері національної безпеки для виконання таких завдань, як оцінка наявного стану інформаційної безпеки країни, явних і можливих загроз та розробка заходів щодо їх запобігання і нейтралізації, підготовка пропозицій вищому політичному керівництву держави стосовно розроблення та реалізації напрямів політики забезпечення інформаційної безпеки, проектів інформаційних правових актів, рекомендацій з питань удосконалення системи забезпечення інформаційної безпеки тощо [10].

На думку вітчизняних спеціалістів, пріоритетним для забезпечення інформаційної безпеки України в умовах сучасного інформаційного протиборств може бути також створення в складі системи забезпечення інформаційної безпеки структур, націлених на ведення інформаційної боротьби. Це сприятиме успішному проведенню операцій, ефективному застосуванню своїх сил озброєння, утримання інформаційної переваги на найбільш значущих напрямках.

Тенденцією сьогодення є неухильне відставання України в темпах розвитку сил і засобів інформаційної боротьби від провідних держав світу. Тому важливими завданнями постають: обґрунтування основ державної політики щодо забезпечення інформаційної безпеки та визначення організаційної структури системи забезпечення інформаційної безпеки, а також функцій і завдань основних її елементів і механізмів взаємодії, розроблення стратегії і тактики ведення інформаційної боротьби на державному рівні, встановлення методологічних засад і механізмів нейтралізації інформаційно-психологічних впливів проти держави, а також дослідження механізмів інформаційно-енергетичного впливу на підсвідомість людини та розробка засобів захисту від нього, удосконалення прийомів і способів стратегічного і оперативного маскування, розвідки та радіоелектронної боротьби.

Список використаної літератури

1. Гурковський В.І. Забезпечення інформаційної безпеки в процесі інтеграції України до Європейського Союзу // Матеріали наук.-практ. конф. – К., 2002. – Т. 2. – С.345.
2. Бойко Н. Глобалізація як чинник змін соціально – контрольного ареалу особистості // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 2. – С. 58.
3. Шлома Г.О. Місце інституту службової таємниці в діяльності державних органів України // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична : зб. наук. пр.– Львів, 2006. – Вип. 3. – С. 158.
4. Доктрина інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rainbow.gov.ua/news/930.html>
5. Гриняев С. Концепция ведения информационной войны в некоторых странах мира // Зарубежное военное обозрение. – 2002. – № 2. – С. 11–15.

6. Юдін О.К., Богуш В.М. Інформаційна безпека держави : навч. посібник. – Харків: Консул, 2005. – С.237.
7. Доктрина інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rainbow.gov.ua/news/930.html>
8. Толубко В.Б., Жук С.Я., Косевцов В.О. Концептуальні основи інформаційної безпеки України // Наука і оборона. – 2004. – № 2. – С. 19.
9. Стратегія розвитку України: теорія і практика / за ред. О.С.Власюка. – К.: НІСД, 2005. – 345 с.
10. Толубко В.Б., Рось А.О. Складові інформаційної боротьби // Наука і оборона. – 2002. – №2. – С.26.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2011 р.

О. І. Stadnichenko

INFORMATION SECURITY IN UKRAINE: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Substantiates the position of the special role of information security in the new geopolitical conditions, analyzed the current information space of Ukraine defined legal issues of national information security in the international impacts of information and outlines the priority areas of development of national information security.

Keys words: *information security, national security, international informational influence.*

УДК 329.7:061.2(4)

М. В. Трофименко

СОЦІАЛЬНІ Й ПОЛІТИЧНІ ТЕХНІКИ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИГЛОБАЛІСТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЄВРОПІ

Обґрунтовано та визначено, що європейський антиглобалістський рух є одним з найбільш розвинутих у світі. Робиться короткий огляд основних антиглобалістських організацій Європи, умов їх діяльності. Розглядаються протестні заходи у Франції та Греції, які проходили за участю антиглобалістів.

Ключові слова: *антиглобалістський рух, антиглобалістські організації, протестні заходи.*

Коли ми говоримо про Північну Америку, Близький Схід, Африку, Латинську Америку, то маємо на увазі визначені регіони з чітко окресленими кордонами. Тут немає серйозного підґрунтя для сумнівів, різних інтерпретацій, дискусій. З Європою все не так. Це багатозначне поняття, яке трактується по-різному в залежності від обраного критерію. Географічно Європа займає відносно невелику територію від Атлантики до Уралу. Політично Європа набагато вийшла за визначені межі, бо вона включає до себе весь пострадянський простір. Ще далі Європа просунулась як цивілізація: країни переважно європейської культури є і в Західній півкулі й у тихоокеанському регіоні. Історично досить компактна Європа знайшла велику здатність до експансії в глобальному масштабі [2, с. 67].

Європі належить унікальна роль у політичному розвитку світу, особливо в становленні сучасної системи міжнародних відносин. У її багатющому спадку багато чого стало загальнолюдським надбанням. Головне – Європа є джерелом сучасних